

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

6. Alia nonnulla loca Augustini explicantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

finis intentione diligit. Bonum enim ex integra causa nascitur; ex singulis defectibus malum: quamvis non propterea reprehendi debat id quod si periret bonum, propter id quod ei adjungitur malum, dum male sit bonum. Peius enim est, longeque culpabilius, si non fieret. Ideoque non solum Catholici, sed & heretici & Pagani monendi, rogandi, jubendi,

^Acogendi sunt, ut hujusmodi bona faciant; et si ex defectu veri finis semper male facerent. Longè quippe vituperabilius delinquerent, si non facerent. Nam laude dignum est id facere quod tenemur: sicut vituperatione dignum, finem prætermittere cujus intuitu præstare jubar.

CAPVT SEXTVM.

Alia nonnulla loca Augustini explicantur.

Hoc igitur sensu etiam Augustinus docet, *Nullo modo cupandam, mo vero & laudandam esse patientiam, quia Christus maticus quilibet pericula, gladium, ipsamque crucem patitur, ne Christum neget.* Causam enim reddens, cur sit laudanda ista patientia, non dicit, quia omni ex parte bona est, sed quia dicere non poteramus, natus ei fuisse. ut Christum negando nivis eorum patientia, quia passa est confundo. Satis enim indicat, non alia ratione esse laudandam, quam ex ea est aliquid prodire tenet si non datur ultra. Bonum est enim & laudabile, veritatem agnoscere nec tormentis diffiteri: et si malum sit non recte sine & amore confiteri. Talis enim confessio veritatis, cum a scismatico non fiat, ut supponit Augustinus, amore veritatis seu Dei, neccesse est ut timore peccatorum fiat: qui quando solus est, iuxta Augustinum non potest producere opus vere bonum cum vel animi elatione, vel alia prava cupiditate exprimatur. Quod ibidem fatus ipse declarat: *Timore, inquit, panorum alternatum panis patitur temporales.* Et ibidem: *Ipsam patitur crucem timore gehennam, & ignis eterni.* Et paulo post indicat in talibus hominibus esse pacem, que per elationem vel timorem; non eam que per dilectionem operatur. Et idcirco sicut de Fabrio & humiliis Romanis bene operantibus contra Lukanum, ita & hic de talibus etiomanum esse dicit, *soritate tolerabilium est furuum iudicium, quam si Christum negando cuncta illa tormenta vivat.*

Faile quoque intelligitur ex iis que ante diximus, quo pacto talem patientiam doceat esse donum Dei. Quis enim ambigat dici debere donum Dei, si timore ab ingentibus sceleribus recovetur? Non solum enim gravissimas future vite, evadit peccata, sed & animus quamvis impius non sine amore scelerum impliatur, quorum delectatione fraudatur, Deo non tradente illum in concupiscentias cordis eorum, iusta illud preclarissimum Augustini: *Cum prædilectionem actionem consecuta fuerit delectatio, cum eos tradiderit Deus in concupiscentias extor, tam illi delectatio alligat eos, ut inde Abram pere amorem, & ad uirilis conseruare non audiat: quia cum consueta fuerit, dolebunt animo, tanquam pedem de compede excutere cupentes.* Cui doloris succumbentes a perniciose delectationibus nolunt abscedere. Magnum est ergo donum Dei etiam terrori-

^Bus, timoribus, castigationibus, & sceleribus perpetrando averti; donum tamen, quod non necessariò animi mutationem à malo ad bonum fecum trahit. Hoc enim donum non fit nisi interna gratia, qua Deus operetur & velle: illud vero externa vel admonitione vel comminatione, sive boni aliquipus commutabilis & innoxii, annitendi timore, vel allequendi desiderio: quorum neutrum postulat motum voluntatis omni ex parte bonum. Donum est igitur, non quod filii & haeredibus datur, quorum voluntas ut operetur opus bonum necessario ante fieri debet bona; sed quale filius concubinarum, hoc est, ex haeredatis Abraham dedit, sicut Augustinus ibi item tradit. Hujusmodi enim dona Dei sunt omnia omnino, que præter voluntatem bonam, hoc est, dilectionem veri boni Deus infidelibus tribuit, celeritates, vires, bona valetudines, & pulchritudines corporum, virginem virginitatem, & multarum artium capaces natura mentum, variae propensiones bona

seu minus male: que mediceudent tribuere temptationibus corporum: vel que accedunt extrinsecus, ut ejus opulence, nobilitas, honores, & cetera humana, que quis ne ut habeat, non nisi in Lege est protestate. Demique quodcumque aliquid, Deo futhi-
Lib. decor-
rept. & grā.
cap. 5.
nous, admonitionibus intrinsecus vel extrinsecus animu pullante, vel terroribus impellente, vel alijs occultis modis regente, ante fidem acceptam minus malum facit, vel operari videatur bonum. Totum enim istud est *dei opus bonum*, a quo etiam per malos sit bonum, etiam tunc cum infideles non bene faciunt bonum.

Hac ostendunt, quam parvi momenti sit etiam istud quod Augustinus dicit de Rege Alloro, quod Deus iuxta Scripturas Trans- Lib. de grā.
tulit in magnitudinem eius in tentationem. Ex quo Christus contra Pelagianos concludit: insuecatur atque fateantur non legi atque doctrina in ignorantie sororij ecclesie, sed interior atque occulta misericordia atque ineffabilis protestate operari Deum in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates. Nam translatio illa cordis, que divina internaque potestate facta est, non aliud fuit quam id quod Regina poposcerat, ut scilicet Deus trans-
ferret cor illius in odium holis, seu ab indignatione ad lenitatem; hoc est, ut Augustinus exponit, de voluntate iadendi ad voluntatem savendi.
Hebrei 14:
Ex quo non video, quia ratione conficiatur, illam ejus voluntatem fulle omni ex parte bonam; cum nihil aliud probet, quam id in eo factum

so factum esse, quod quotidiana experientia in hominibus impissimis docet fieri, ut voluntates eorum varijs fluctibus reciprocentur ex una in aliam voluntatem, dum his irati, illis placati sunt; illis nocent istis faveant, Deo hoc sacerdoti numero operante, quamvis eorum voluntates hue illuc non nisi terrenorum bonorum cupiditate, malorumque timore torqueantur. Nec aliud ex ea conversione probat Augustinus, nisi quod Deus non tantum extrinsecus, vel intrinsecus manifestet etiam impius hominibus veritatem; sed etiam cor ipsum occultissimam & efficacissimam potestate convertit, sicut ea de re loquitur. Quod si istud de terrenis illis voluntatibus impiorum hominum facit quanto magis credendus est interna atque occulta, mirabili atque ineffabili potestate operari in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates: quemadmodum Augustinus in libro de gratia Christi loco citato a minori ad maius ducta ratione concludit. Non enim insolitus Augustino est, operationem gratiae in cordibus hominum similitudine operationis, qua Deus corda terrena hac illuc torquet quo voluerit ad praestanda quibusdam carnalia beneficia vel supplicia, illustrare & credibilem facere. Sie enim libro de gratia & libero arbitrio cum instantissime toto libro divinae gratiae vim ad mutanda corda potestatemque commendasset, tandem ad operationem illam generalis providentiae delabitur, qua voluntates terrenas regit, unumque peccatum etiam al-

Lib. de grat. & lib. arb. s. 20.
tero velut pena plectit. Quia Scriptura, inquit, si diligenter inspicatur, ostendit non solum bonis hominum voluntates quas ipse facit ex malo &c. Verum etiam illis, quae conservant sciendi creaturam, ita esse in Dei potestate ut ea quo voluerit, quando voluerit, faciat inclinari, vel ad beneficia quibusdam praestanda, vel ad penas quibusdam ingerendas, si ut ipse iudicat occultius quidem iudicio. sed sine nulla dubitatione iustissimo. Nam invenimus aliqua peccata etiam penas esse diuinum peccatorum. Deo videlicet occultius modis operante. Et sub istis genere providentiae & interne operationis ponit illam ipsam conversionem cordis Regis Aflueri, de qua disputamus: quæ quamvis fuerint ex objecto bona, nequaquam tamen probatur fuisse bona ex omnibus circumstantijs etiam finis: multoque minus hoc probat quod eam Deus occurritissima potestate operatus est. Sic enim etiam mirabiliter occultaque potestate mutat corda Tyrannorum nihil nisi dominationem suam affectantium, sive facient aliquid ex objecto bonum, sive in alium; sive alicui noceant sive favent: sic operatur intus non solum per patientiam, sed etiam per potentiam, ut Augustinus loquitur, ut unum peccatum altero tanquam supplicio puniatur: nec tamen idcirco peccatum est opus bonum, etiam si pena sit opus bonum.

Vrgatur & iste locus ex expositione quarundam propositionum Epistole ad Romanos: Liberum ergo arbitrium perfekte fui in primo homine; in nobis autem ante primum gratiam non est

¹¹ A liberum arbitrium ut non peccemus, sed tantum, ut peccare non possemus. Gratia vero effectus, ut non tantum velim recte facere, sed etiam possumus. His, in-¹² quunt, tribuitur homini affectus non pec-¹³ candi ante gratiam, qui sane honestus est, & ex cogitatione pravitatis peccati, vel honestatis virtutis procedit.

Respondetur, qui hoc objiciunt, attendere debuissent, in eodem illo libro à sancto Augustino dici: *Tunc enim (ante gratiam) peccatum vincatur, dum viribus suis iuste vivere conatur sine adiutorio liberantis gratia Dei.* Liberum autem arbitrium habet, ut credit Liberatori, & accipiat gratiam, ut iam illo qui eam donat liberante & adestante, non peccet. In eodem & istud dici: *Nam ergo elegit Deus opera cuiusquam in praesertim fidem idem elegit in praesentia; ut quemlibet crediturum esse praescivit, ipsum elegit, cui spiritum sanctum daret, ut bona opera docet.* Itemque istud in eodem libro: *Quod ergo credamus, nostrum est; quod autem bonum operantes, illius est qui credentibus in se dat spiritum sanctum.* Et istud consequenter: *Quod si vero atque ad fidem, vocantemse- catus fuerit, quod iam est in libero arbitrio; merita & spiritum sanctum per quem bona possit operari.* Nam in omnibus ipsis locis idem significatur; hominem videlicet ante gratiam ex peccato eatenus vulneratum esse, ut non possit bene operari; & à peccatis temperare; manisse tamen aliquod virium in libero arbitrio, quo possit saltem credere, & velle non peccare & bene operari; propter quam fidem, beneque vivendi voluntatem. Deus ei conferat spiritum sanctum, quo ipsis non peccat, & bene operetur. Nam ideo in eodem ipso loco utrumque tam credere quam veille conjungit: *Cum enim dixisset: Non ergo elegit Deus bene operantes, sed credentes potius, in ipsis illis faciat bene operari; pro ratione subiungit: nos illis*

C *TRVM EST ENIM CREDERE, ET VELLE;* illius autem dare credentibus & velentibus fundatorem bene operandi per spiritum sanctum. Et itemrum paulo interius: *Non tollit liberum voluntatis arbitrium; sed non sufficiere dicit velle nostrum, nisi adiuvet Deus, misericordes nos efficiendo ad beneoperandum per donum spiritus sancti.* Hac ergo & huiusmodi loca si recentiores isti attenderent, intelligerent sine, ex errore Semi-Pelagiano, quo sanctus Augustinus ante suscepit factum Episcopatus laborabat, ista promanasse. Iphis enim erroris proprium fuit, ut suo loco sive demonstravimus, quod homo ante gratiam ex primae felicitatis reliquis posset creder, & velle non peccare & bene vivere; qua tamen voluntas propter imbecillitatem esset adiutoris gratiae liberaticis adiuvantia, ut id quod bene veller etiam ipsis possit efficiere. Sed Augustinus errorum illum Deo revelante deductus, postea constanter docuit, initium bone voluntatis à fide proficiere: Fidem autem per spiritum sancti gratiam divinitus non minus quam opera inspirari. Nam ideo illa ipsa loca, que citavimus, retractando correximus. Siquidem illum quem produximus sibi proponens: *Quod ergo credimus nostrum est.* *corrigendo*

corrigendo subiungit: *Profecto non dicarem, si iam scirem, etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri. Et illum itidem à nobis allegatum de bona voluntate: Nostrum est enim credere & velles, illius autem dare creditibus & voluntibus facultatem bene operandi; emendando corrigit in hunc modum: Versum est quidem, sed eadem regula & utrumque ipsius est, quia ipse preparat voluntatem;* & utrumque nostrum, quia non sit nisi voluntibus nobis. Vides hic apertissime etiam ipsam bene vivendi seu non peccandi voluntatem, qui affectus moralis honestus recentioribus eius videbatur apertissime divine gratia retractando tribui. Quanto igitur magis alia quacunque, quae videntur esse opera bona, ad eandem illam gratiam referenda sunt, si illa exigua initia divinae gratiae adiutorijs veniecat debent?

Postremus locus est ex libro de spiritu & littera, ubi Augustinus dicit: *Impiorum nec Deum verum veraciter iuste, ne coletum in quadam facta vel legimus, vel novimus, vel audiimus, qui secundum iustitiae regulam non solum vitare non possamus, verum etiam merito replete laudamus; quamquam si discutatur quo sine sunt, via inventio inuit, que iustitia debitam laudem defensionemque mereatur. Et infra dicit: Sicut enim non impedimus a vita aeterna inquit quedam peccata venialia, sine quib[us] s[ic] haec vita non dicitur; sic ad salutem aeternam nihil prostant impio aliis opera bona, sine quibus difficultate vita cuiuslibet p[ro]fina homini ducatur. Quibus duobus locis videatur quedam opera bona in infidelibus agnoscere. Quamvis enim ex fine spectata vix laudem iustitiae mereantur, hoc ipso tamen fatigari videtur, esse alii que vel esse posse bona etiam ex parte finis.*

Hic locus, quem plerique principium putant, nihil revera stringit; sed duobus modis solu potest. Primus est, ut dicatur Augustinus ex quadam suppositione & concessione loqui, ut inter disputandum fieri solet. In quo genere non necesse est, esse verum id quod adversario ex aliorum sententia veritatis illustranda causa concedimus. Quod ut evidenter pateat, sciendum est in illo loco Augustinum ex professo disputare, totisque virtibus assertare, in hoc Testamento veteris ac novi discrimen esse positum, quod lex ibi in tabernaculo in cordibus scribatur, ut quod ibi formicetus retinet, hic detectus intruicetus. Cui doctrina obiecitur Apostoli locus, quo dicit ad Romanos, gentes naturaliter ea quae legi sunt facere, habentes opus legis scriptum in cordibus suis. Sed respondet primo ex propria sententia, totoque capite vigesimo lecto probat, Apostolum loqui de gentibus jam credencibus atque justificatis, quae proinde participes factae sint Testamenti novi: dicunturque legem facere naturaliter; non quod per naturam, inquit, negata sit gratia, sed ponens per gratiam reparata natura.

Posthanc veram & propriam Augustini solutionem subiicit aliam, etiam juxta propriam adversariorum (dicit, Pelagianorum) intelligentiam, qui locum illum exponere solebant de gentibus infidelibus, quas abundare

^Aputabant, sicut supra ex Iuliano audivimus, multis operibus vere bonis. Hoc igitur concessio sensu istius loci adversarijs ostendit nec inde perturbari discrimen utriusque Testamenti, quod toto libro inculcaverat. Nam quia illa opera percara sunt, satis indicatur non omnino deletum esse ex animo id quod ibi vi creationis impressum erat, & proinde adhuc per gratiam novi Testamenti in cordibus istarum gentium per renovationem esse scribendum id quod non omnino vitiorum vetustate deletum est. Sic ergo isto sensu tota illa disputatio conditionalis esset, & ex suppositione, quae non tantum vera conceditur, sed ostenditur dumtaxat non repugnare differentiae veteris Testamenti ac novi. Verba quibus hoc agit Augustinus ex aliorum sensu ista sunt; si autem hi, qui naturaliter quae legi sunt faciunt, nondam sunt habendi in numero eorum quos Christus iustificat gratia; sed in eorum positis, quorum etiam in impiorum, nec Deum verum veraciter iusteque contentum, quadam tamen facta vel legimus, vel novimus, vel audiimus, que secundum iustitiae regulam non solum vitare non possamus, verum etiam merito replete laudamus; quamquam si discutatur quo sine sunt, vix inventio inuit, que iustitia debitam laudem defensionemque mereantur. ^{c. 27.}

Veronitam quia non s[ic] que adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectionum labe dimissa est, ut nulla in ea vestitu lineamenta extrema remanserint, unde merito dico posse etiam in ipsa imperiis: vita sua facere aliquaque, is vel sapere: si hoc est quod dictum est, quae gentes quae legem non habent, hoc est, legem Dei, naturaliter quae legi sunt faciunt &c. etiam sic illa differentia non perturbabitur, quae distat a veteri Testamento novum. Et infra iterum sub eadem conditione atque concessione: *A causa gratia lib. c. 28.* si alieni sunt illi, de quibus agimus (id est, gentes illae) qui secundum illum modum, de gratia superiori facta diximus, naturaliter quae legi sunt faciunt, quae res prodierunt excusantes cogitationes (propter illa bona opera, quae dicebantur facere naturaliter) in die, quae indicabit Deus occulta hominum, nisi forte ut misericordia patiantur? Sicut enim non impedimus &c. quae superiori allegavimus. Iuxta hunc igitur intelligendi modum, qui nonnullis placet, nimirum totus ille locus probat ad alterenda opera vere bona infidelium cum non ex Augustini sensu, sed Pelagianorum ista omnia concedantur, quae concessa nihil Augustini proposito repugnabant. Quae solutio ei cui placet, per me licet; verbis enim Augustini conditionatis satis congruit.

Arbitror tamen aliam veram totius loci esse solutionem, & constanti doctrine Augustini, quam ut vidimus, alibi diversis locis tradit, consonantioram. Respicit enim Augustinus illam doctrinam suam; quia tradit alibi contra Julianum, in operis vere & plene bono duo esse spectanca, officium & finem. Officium est, inquit, quod faciendum est finis vero propter quod faciendum est. Iam vero phrasis lib. 4. cap. 2. ejus est ut vocet bonum, & opus bonum ipsum officium, seu id quod faciendum est, hoc est, ut nos loquimur, ipsum actum materialem ex parte

ex parte solius objecti consideratum, qui lege precipitur; idq; non solum, quando talis actus etiam ex fine bonus est, sed etiam tunc quando ex fine malus est. Nam cum Iustianus multa bona officia recessusset nullum optere, pericitantem liberare, tigris vulnera sovare &c. Respondebat ei Augustinus: Quero ab te, urum HÆC OPERA BONA tene facias un male? Ecce bona opera vocat officia, Et mox clarus; & eni; quavis BONA, male tamen facit, negare non posses, cum peccate qui male quod liber facit. Et iterum: Sed quia eum non vi cui facit asta percure, procul dubio dictum es, & BONA facit & bene facit. Et aliquanto ante: Quid p[ro]d[uc]it anem bons sit arborinum, & non proper hoc si &c. Et infra rursus: Possem ergo aliquam bonas fieri, non bene facientibus a quibus sunt: de quibus mox dicit, quod non bene BONAS faciunt; & similia sepius in eadem disputatione repetit. Qua de re etiam nonnihil suprà diximus. Ex hoc ergo sensu & phras[is] Augustini, facile cuncta expecta dissolvuntur. Vocat enim opera bona impiorum in vita impia, factaque secundum patitur regulam meritò laudanda, non opera etiam ex parte finis bona sed ipsa officia quæ lege prescribuntur, & à multis infidelibus in ximèque Romanis facta sunt. Nam hinc est quod dicit, eos in impietate vite sua facere aliquam legem vel saporem: item, legatum aliquam sentire & facere: ut ita significaret, se de officijs bonis lege prescriptis loqui. Quia propterea ibidem apertus vocat, quantulacunque legum opera naturaliter insita. Huiusmodi ergo opera bona seu officia bona gentilium, non necessario erant omni ex parte etiam finis bona: ut propterea Augustinus dicit, officia à finibus apertissime discernens, & se de officijs tantum bonis locutum esse significans; Quamquam si discutatur quo sine fatus, vix inventari, quia iustitia debet laudem de existente mercantur. Nam quod dicit, vix inventari, non significat aliqua inventari, sed operosissimam scrupulosissimamque qualitatem tunc aggredi nolens à re controversa te abstinens; quam postea latissime tractare conatus fuit: modito tamen verbo reique difficultatem ex ridente satis indicavit ijs qui doctrinam ejus inimicularent, se nulla in infidelibus opera vere bona ex officiis finit & sine constituire. Nam ito loquendi modo tolentes homines vulgo cum adversario disputationes de re quam probare non potest modestè dicere, difficulter invenies argumentum quo hoc probes. Et Augustinus ipse inducit: Evodium de re certimma dicentem:

Lib. 3. de lib. arbit. c. 28.

Ne[on] ob ann. illa culpa sit, relicto incommutabili bono ad commutabilem converti. Nam cum eum Augustinus premeret, quasi id reprehendentem quod nesciret: Ita, inquit, dixi, nescio an nulla culpa sit, ut intelligi voluerim, sine dubio culpam esse. Denique obicit aliis vir eructus id quod Augustus dicit libro quinto de Civitate Dei capite decimo quinto, Deum dedit[us] Romanis tam amplum imperium, ut remuneraret in hac vita bonas eorum virtutes. Illæ virtutes certe, inquit, in infidelibus erant, & virtutes

non virtus erant, nisi Deum remuneratorem virtutum (quod est absurdissimum) faciunt, Ita ille. Respondet[ur], neminem sine mente meliorem interpretet[ur] illæ possit: quam Augustinum, qui se[ns]um in eodem loco ita explicat, ut mirum sit ab homine docto hoc opponi posuisse. Docet enim ex professo & prolixissime, virtutes Romanorum omnes humanæ laudi ac gloria servijisse, & idcirco non fusile virtutes, sed vera virtus vi tutis imagine palliata: ista laudis aviditas & cupidio glori & multa illa mortalia fecit, laudabilis scilicet atque gloriosa secundum hominum exultationem, Haec Romanorum virtutes ex Sallustio vocat bonas artes, quibus nitebantur ad virtutis finem, id est, ad gloriam, honorem, in perum. Unde, inquit, intelligi potest, quenam uolent esse virtutum, & quo eam rejerent, qui boni erant ad honorem scilicet. Quæ: Scopum virtutis iplamque virtutem improbans Itatum dicit: Gloriam ergo, & honorem, & imperium, que sibi exceptabant, & quod bonus artibus pervenire nitebantur boni, id est: sequi virtus, sed ipsa virtutem. Et paulo post: samas videt, quae & amorem laudis virtutum effugiebant. De talibus ergo Romanorum virtutibus seu bonis artibus pronuntiat cœloquenter Augustus, id quod nunc obicit pro bonis operibus infidelium: Si Deus neque bane eis terrenam gloriam excellentissimam in peru concederet, non rediret[ur] merces bonis artibus eorum, id est virtutibus, quibus ad tantam gloriam pervenire nitebantur. Detalibus enim, qui propter hoc boni aliquid facere volunt, ut glorificantur ab hominibus, etiam Domina ut: Amen dico vobis, percepereunt mercedem suam. Si nihil omnino adderet Augustinus nihil haec ipsa verba, ex quibus argumentum quod obicit excepimus est, merito debebant aliquem deterrere ne locum illum ad opera bona Romanorum imaginanda detorquent, cum expresse dicat, bonas illas artes, hoc est, virtutes, quibus Deus excellentissimum concessit imperium, humane gloria servisse. & idcirco virtus Domini Salvatoris esse reprobata. Cum vero toto disputandi conatu etiam affratis, eas propter illam causam fuisse vera virtus; quam speciem probabilitatis hoc argumentum habere potest, ut Augustinus in isto loco putetur vera opera bona infidelibus tribuisse? Merces ergo talium artium imperium fuit phras[is] Christi, quam ibi sequitur & citat Augustinus, & qua dicit de hominibus propter humanam gloriam operantibus, Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Unde similiter adiut[ur] de Romanis: sed nū omnibus artibus tanquam vera via (phrasis & sensus est Sallustij) nisi sunt ad honores, En Romanæ virtutis indelem & bonitatem; imperium gloriam: Honores sunt in omnibus fere gentibus, imperii subleges impositionis multis gentibus &c. non est quod de summo & veri Dei iustitia conquerantur, percepereant mercedem suam. Ecce cujus virtutis merces fuit imperium; nimisnam aviditatem gloriae: quæ si verae virtutis actus est, veram etiam virtutem, & verum opus bonum in infidelibus fuisse concedimus. Sed quia tanta est Dei sapientia, ut nove-

577
ut noverit officia bona à fine discernere; hinc ejus bonitas novit etiam temporalia nonnulla bona, talibus officijs bonis retribuere, quantumvis alio temporali fine videntur. Sic enim, quod æquè mirum est, etiam obsecricibus beneficit mentiendo beneficiens. Namirum benevolentia quæ in eodem facto fuit, non fallacia, benignitas mentis, non iniquitas mentientis remunerata fuit. Objectionem quæ ex natura rei, hoc est, ex ratione virtutis moralis petitur, infra, ubi de virtutibus infidelium disputabitur, dissolvemus.

Hec, ut opinor, lati peripècū cuī declarant, quā mania hinc, quæ pro bonis operibus infidelium ex Augustino adversus Augustinum proferuntur. Neque enim aliud sunt, nisi testimonia quædam suis locis evulsa, quæ totam pronuntiū viri habent ex minus perspectis Augustini plurimos atque sensū: quæ quiescunt ex accuratā ejus lectione doctrinæque serua discussione paulo familiarius noverit, videt

C A P V T S E P T I M V M.

Eandem doctrinam sic intellectam tradiderunt discipuli sancti Augustini Prosper, & Fulgentius, & ipsi Pelagiani in Augustino agnoverunt.

Et quidem quid sanctus Prosper de operibus infidelium sentiat, ex superioribus satis evidenter claruit, ubi multa ejus testimonia protulimus, quibus sine Deo non nisi in pernicie & in peccatum arbitrium hominis moveri dicebatur. Vbi est autem magis sine Deo & auxilio ejus, quam ribi & ipsa deest fides, à qua incepit gratia bonæ voluntatis, sine qua nihil omnino boni juxta sanctum Augustinum fieri potest? Quibus adde & id quod libro tertuo de vita contemplativa dicit: Hoc est possunt humano ingenio discerni, tamen sine dono Dei, quantum mibi videatur, nec virtutes possunt appeti vel haberi, nec carior similitudines, quæ sunt virtus virtutes inveniuntur; declaratur: in tantum ut infidelibus nihil profusa credamus, etiamque sunt aliquas per corpus virtutes (id est, virtutum opera) operati: quod eas nec a Deo suo se accepisse crediderant nec ad eum, qui est sicut omnium bonorum, referre voluerant. Et quid dico, nihil ei profuerunt? Imo etiam nocturni, dicente apostolo: Omne quod non est ex fide peccatum est. Non dixit: Omne quod non est ex fide, nihil est: sed dicens: Omne quod non est ex fide peccatum est, declaravit, quod omnia bona aut ex fide gesta virtutes sunt, id est, opera virtutum, &

A in omnibus mirabilem non solum totius doctrinæ, sed etiam locutionum consonantiam: Neque sine magna absurditate loca paucula hinc inde corrasa, in quibus nihil aperte contrarium dicitur, sed ceteris ejus lucubrationibus collata prorsus consonant, totius doctrinae moli, quam apertissimè, sapissimè, constantissimèque tuitus est, velut contra opponi. Quid enim iniquius, quam doctrinam manifestissimam omnibus concertandi viribus assertam, ex obscurissimo revera consonantibus locis velle corrigeret, & ad opiniones hujus temporis detorquere? Quod eo intollerabilius videri debet, quod non solum discipuli, qui sanctum Augustinum consecuti sunt, ejusque doctrinam defendenterunt, sed etiam adversarij, à quibus oppugnata est, illam à se sic quemadmodum nos explicuimus intellectam esse declararunt. Quod jam deinceps ostensari sumus.

B

Et quid ego hac de infidelibus, unde nullus ambigere videatur, exaggero? Si meis verbis exprimere voluissem tententiam, quam Prospere & Augustini esse tradi, non potuisse eam apertius & ab omni ambigutatis nubilo teritus proponere. Clarissimè quippe dicit, omnia infidelium opera esse peccata; non metaphorica, non late sumpta, sed propriissime dicta, utpote quæ non modo non prolunt, sed etiam nocent: non esse bona, sed virtus: condemnare operarios; à finibus aeterna salutis eliminare. Neque causam sileat, quam toties inculcavit Augustinus, quia non ad finem honorum omnium referre voluerunt. Hanc doctrinam de infidelibus ita certam esse docet, ut de illa nullus ambigere videatur. Ex qua perspicue admodum declarata sententiā suā dicit & alibi: Omne quod non est ex fide peccatum est: ut scilicet intelligat, iustitiam infidelium non esse iustitiam, id est, opus iustum seu bonum infidelium, non esse vere bonum; quia sordet natura sine gratia. Et in carmine illo praeclarō de ingratiss.

Omne etenim probitatis opus, nisi scmine veræ
Exoritur fidei, peccatum est, inique erratum.
Veritur, & sterilis cumulat sibi gloria penam.

Et libro primo de vocatione gentium: A sit virtus reluctari, huius tantum temporis virtutem reliquerat; ad vero autem virtutes, eternamque beatitudinem